

„V roce 2018 Nobelova
cena za literaturu udělena
nebude.“

absynt
prokletí/reportéři

Sexuální skandál
ve Švédské akademii

Klub

Matilda Voss Gustavsson

absynt

**Matilda Voss
Gustavsson
Klub
Sexuální skandál
ve Švédské
akademii**

Přeložil Martin Škapa

Prokletí reportéři
Absynt 2022

**SWEDISH
ARTSCOUNCIL**

The cost of this translation was supported by a subsidy from the Swedish Arts Council, gratefully acknowledged

Copyright © Matilda Voss Gustavsson 2019

Published by agreement with Ahlander Agency

Cover art © Pavlína Morháčová a Michal Lasan

Translation © Martin Škapa 2022

ISBN 978-80-8203-376-5

Do Fóra se vchází červenými dveřmi, do kterých někdo položil dlažební kostku, aby zůstaly otevřené. Hned za nimi se po neobyčejně strmém schodišti schází do suterénu. Vítají nás dvě ženy a vybízejí nás, ať si odložíme svršky do šatny, ale my s díky odmítáme. Chodba naproti, ústící do velkého společenského sálu se čtyřmi čtverhrannými sloupy, je uzavřená.

Místo rovně tedy zamíříme doleva k výstavnímu prostoru, který, jak už dopředu vím, tvoří bíle vymalovaná místnost bez oken. Vstoupíme dovnitř a obklopí nás šepotavé ticho, s jakým se člověk jinak setká jedině v katedrále nebo na vernisáži. Ihned spatřím Jeana-Clauda Arnaulta. Má na sobě černý kabát a v ruce drží skleničku s vínem. Stojí s mírně rozpráženými pažemi, obklopen kroužkem několika mužských přátel.

Od okamžiku, kdy jsme vstoupily, si nás Arnault prohlíží zkoumavým pohledem, načež promluví nahlas. Časem pochopím, že replika, kterou téměř vykřikne, a situace, již tak vytvoří, vyjadřují mnohem víc, než jsem v tu chvíli schopna nahlédnout: „A hleďme, holky jdou!“

1

Právě si redakčním open spacem *Dagens Nyheter* razím cestu k jednomu z černých automatů na kávu, když mě telefon zavrněním upozorní na novou zprávu *New York Times*. Píše se v ní o jakémisi americkém filmovém producentovi, který byl obviněn ze sexuálního obtěžování a násilí.

Čtu si jenom titulek. Jméno muže mi nic neříká. Je 5. října 2017.

Dokud jsem v *Dagens Nyheter* (DN) poprvé nenastoupila jako pomocná redaktorka, myslela jsem si jako všichni ostatní, že se redakce nachází v ocelově modrém věžáku, osvětlujícím v noci město svými velkými neonovými písmeny, jež se střídavě skládají v názvy našeho deníku a večerníku *Expressen*. Ráz Stockholmu určuje všudypřítomná voda. Město se rozkládá na množství ostrovů spojených bezpočtem mostů, ze kterých je věžák vidět na míle daleko. To, že se budově přezdívá mrakodrap, něco vypovídá také o zbytku stockholmského centra, kde se kromě věží kostelů nad obzor vypíná jen několik dalších staveb: stockholmská radnice se svými třemi zlatými korunkami, televizní věž *Kaknästornet* a budova městského soudu s umouněnou tyrkysovou kopulí.

Když ráno metrem přejíždím *Traneberský* most, naskýtá se mi v jednom okamžiku výhled téměř na všechny hlavní stockholmské památky; někdy to ve mně vyvolává pocit, že Stockholm je malý, jindy že je gigantický a nepostižitelný.

Jenže *Dagens Nyheter* už ve skutečnosti nesídlí ve věžáku, nýbrž v nízké budově vedle něj. Aby se člověk dostal do redakce, musí se propípat několika bezpečnostními dveřmi,

a až když projde posledními, otevře se před ním rozlehlý a nepravidelně uspořádaný open space. Na obrazovkách běží kontinuální vysílání zpráv a na roztroušených pohovkách posedávají skupinky lidí zabraných do diskusí o všem možném od sazby až po nejnovější skandální odhalení.

Na podzim 2017 pracuju jako redaktorka kulturní a víkendové přílohy.

O několik let dříve jsem dělala rozhovor, který vzbudil jistý ohlas, mou respondentkou tehdy byla básnířka a členka Švédské akademie Kristina Lugnová. Od té doby píšu především portréty osobností z různých oblastí veřejného života. Společně s některým z fotografů *DN* se jim snažíme dostat pod kůži, jemně z nich máme souhlas k tomu, abychom je mohli navštívit u nich na chatě, nebo číháme v zákulisí a doufáme, že se nám podaří pořídit nečekaný snímek či zaznamenat slova, jimiž na sebe dotyčný něco zásadního prozradí.

Sama za sebe o tomto žánru neustále pochybuju, zbožňuju ale ten pocit, když můžu vybranou osobnost jako její stín doprovázet do tajemných komnat, o jejichž existenci jsem do té doby neměla nejmenší tušení, a objevovat světy, které by se mi stěží kdy otevřely nebýt mé profesní role a v některých případech také kouzelného slůvka „novinářka“.

O Harveyem Weinsteinovi jsem nikdy v životě neslyšela. Netrvá ovšem dlouho a zjištění publikovaná v *New York Times* není možné nadále ignorovat. Ze zpravodajských serverů na mě odevšad vyskakují fotky, na nichž se filmový producent v průběhu několika desetiletí pohybuje po červeném koberci a s úsměvem na rtech se druzí s nejslavnějšími mladými herečkami své doby.

Celé to působí jako až komicky zveličený obrázek moci jemu podobných mužů, jak tam stojí v pomačkané košili, s paží ovinutou kolem pasu tolika nadaných a neskutečně krásných žen, jež v dokonalých úhlech nastavují tváře

objektivům a jako třpytivé jepice střídají jedna druhou po jeho boku, po boku této stálice, která si z vlastního stárnutí zjevně nic nedělá.

Odhalení kolem Weinsteina zaujímá přední místo ve všech médiích včetně těch nejserióznějších. S výjimkou nezapomenutelné obálky časopisu *New York Magazine* z roku 2015 – zachycující pětatřicet žen různého věku, jež všechny podaly svědectví o tom, jak byly zdrogovány a zneužity komikem Billem Cosbym, a jsou tak navždy „nechtěně spřízněny“ – jsem dosud nezažila, aby se něco podobného stalo hlavním tématem zpravodajství. Kam až moje paměť sahá, se zkušenostmi dnes označovanými jako případy „sexuálního obtěžování a násilí“ se nakládalo jako s jakýmsi ženskými záležitostmi, případně jako s poněkud únavnou problematikou vztahů na pracovištích. Nebo jako s něčím, co je vpsledku věcí soukromou. Obvinění proti veřejně známým osobnostem byla zmiňována v krátkých článkách na stránkách společenských příloh nebo bulváru a obvykle doprovázena rozmazanou fotografií údajné oběti tančící se skleničkou v ruce na jakémsi večírku.

Když v následujícím týdnu začnu zprávy o Harveyem Weinsteinovi sledovat, nedokážu se od nich odtrhnout. Ze svědeckých výpovědí vystupují střípky pravdy skryté za vši tou třpytivou slávou fotek z červených koberců. Hlasy známých hereček se spojují s hlasy neznámých žen, jež se v této branži také kdysi snažily prosadit a nyní vypovídají o tom, jak kvůli sexuálnímu napadení ztratily veškerý elán nebo přinejmenším přístup k vlastnímu tělesnému prožívání, tolik potřebnému pro práci herečky.

Při čtení těchto intimních zpovědí se mi náhle a s nebývalou ostroší vyjeví dosud netušené stránky života ve světě filmu. Ženy hovoří o agentech, kteří pro ně dojednávají schůzky v hotelových pokojích, o asistentech, kteří jejich obvinění zametali pod koberec, a o právnících pohotově sepisujících

dohody o mlčenlivosti. Mám pocit, že prostřednictvím jejich příběhů poprvé získávám určitý vhled do mechanismů, jakými se uplatňuje moc v největším centru zábavního průmyslu na světě.

Stále více mě fascinuje paradoxní podstata těchto zjištění. Reportéři se několik měsíců dobírají k odhalením, která jsou ve filmové branži odedávna všeobecně známou skutečností. Přesto je z nich Hollywood v naprostém šoku. Jedno video z roku 2005 obsahuje rozhovor s Courtney Love na červeném koberci. Když se jí reportérka zeptá, co by poradila začínajícím herečkám, zamumlá nejdřív, že ji odsoudí za pomluvu, pokud na otázku odpoví. Nikdy jsem neviděla, že by Courtney Love nad něčím zaváhala nebo ztišila hlas. Potom rychle dodá: „Jestli vás Harvey Weinstein pozve na soukromý večírek do Four Seasons, nechoďte tam.“ Sleduju také, jak se moderátor udílení Oscarů v roce 2013 obrací k herečkám nominovaným v kategorii za nejlepší výkon ve vedlejší roli slovy: „Gratuluju. Teď už nemusíte předstírat, že vás přitahuje Harvey Weinstein.“

Vtip je to prostinký, ale publikum na něj reaguje nekontrolovatelným výbuchem smíchu, který propuká v situacích, kdy se někdo dotkne zakázané, a přitom všem dobře známé pravdy. Právě proto není namístě tvrzení, že konečně došlo k prolomení ticha. Harvey Weinstein je podle všeho jednou z nejdiskutovanějších postav filmové branže. Příběhy o sexuálních napadeních ze strany mocného producenta kolovaly po desetiletí a příslušné zvěsti a šeptanda pouze jako by kolem jeho osoby vytvářely zvláštní napětí. Teď ale dochází k tomu, že dříve mlhavé povědomí o jeho obětech najednou dostává konkrétní tváře a těla zneužitých žen. Ba co víc, lidé těmto příběhům naslouchají. Zprávy o nich kupodivu nezapadnou, naopak, vzbudí značnou pozornost.

Se dvěma kolegyněmi si na chatu píšeme, že bychom měly udělat velkou reportáž zaměřenou na situaci ve švédském

kulturním prostředí. Rozebíráme některé veřejně známé osobnosti, o nichž kolují zvěsti, že se dopustily sexuálního napadení. Nejsem si však jistá, zda by stálo za to začít se jimi zabývat, a mám přitom na mysli především jejich moc; nejsou natolik vlivní. Píšu do chatu, že k odhalení, se kterými novináři přišli v souvislosti s Weinsteinem, by ve Švédsku dojít nemohlo. Finanční prostředky jsou tu mnohem skromnější a jednotlivé branže tak malé, že se tu zná víceméně každý s každým. Neumím si představit, že by tu jeden člověk mohl systematicky páchat sexuální násilí. Na švédské kulturní scéně není nikdo, kdo by měl tak dlouhé prsty jako velká jména Hollywoodu. Nikdo, kdo by se mohl spoléhat, že ho ochrání podobná neskutečně rozsáhlá mocenská síť.

Tři dny nato – a čtyřicet hodin předtím, než mi na mysli vytane jméno Jeana-Clauda Arnaulta – máme s kolegy z kulturní redakce obvyklou ranní poradu. Sedíme na pohovkách a přemýšlíme, jakým dalším způsobem by se dalo uchopit téma nastolené odhaleními v Hollywoodu. Řeč přijde na švédský veřejný život a všichni se shodujeme, že k sexuálnímu obtěžování nepochybně dochází i u nás. Ale nikdo z pěti mužských redaktorů neví o žádných konkrétních případech. Nebyli by schopní jmenovat jediného obviněného pachatele. Poslouchám je s rostoucím údivem. Nikdy mě nenapadlo, že tolika mužům, kteří si problém teoreticky uvědomují, naprosto chybí konkrétní znalosti. Že jim případy, o kterých se mluví, neulpí v paměti. Že se pohybují ve stejném městě a ve stejné redakci jako já, ale věci vnímají jinak, omezeně. Jako by se zkušenosti, o nichž jsme jim já i další ženy vyprávěly, odehrály v nějakém paralelním světě či podsvětí. Se dvěma kolegyněmi nakonec začneme vyjmenovávat konkrétní osoby. Nestane se to hned – teprve když končíme poradu a zvedáme se k odchodu, vyslovíme jména několika mužů, o kterých se v této souvislosti mluví. Hashtag #MeToo tou

dobou ještě nespátřil světlo světa a my ta jména vyslovujeme tak, jako bychom chtěly zmírnit skutečnost, která se za nimi skrývá. Přesto se ve mně něco pohne, když nás slyším, jak ta jména pronášíme nahlas. Cítím se pošpiněná a jsem stoprocentně ve střehu.

2

O Jeanu-Claudovi Arnaultovi a klubu Fórum jsem poprvé slyšela v červnu 2009. Bylo to jednoho teplého odpoledne kousek od náměstí Möllevångstorget v Malmö. Naproti mně na prosluněné zahrádce restaurace Nyhavn seděl Rasmus, se kterým jsem se skamarádila v době, kdy jsme oba psali do studentských novin.

Rasmus strávil pubertu čtením všech velkých klasiků, což jsem mu dřív nemálo záviděla. Přibližně ve stejné době, kdy jsem přerušila studium, se rozhodl získat titul magistra v oboru literární věda a přestěhoval se kvůli tomu do Stockholmu. Do Malmö teď přijel na příležitostnou návštěvu.

V ostrém slunci na zahrádce Nyhavnu mi vyprávěl o univerzitě, stockholmském předměstí Värberg – a také o Fóru.

Slyšela jsem někdy o tomhle klubu? Zavrtěla jsem hlavou. Rasmus mi vyložil, že nejlepší kulturní scéna ve Stockholmu sídlí v suterénním prostoru, který společně provozují vážená básniřka Katarina Frostensonová a její francouzský manžel Jean-Claude Arnault. Rasmus tam tou dobou už půl roku pracoval.

S neobyčejnou vážností mi vyprávěl, jak špatně se ze začátku ve Stockholmu cítil. Často bezcílně jezdil metrem sem a tam, jen aby si ukrátil čas. Když jednou vystupoval na stanici Odenplan, poznal mezi tvářemi lidí na eskalátoru svého profesora. Pozdravil ho a během krátkého rozhovoru se zmínil o tom, že je ve městě teprve krátce. Nato mu profesor nabídl, že ho rád seznámí se svým přítelem Jeanem-Claudem Arnaultem, jehož Fórum je výborné místo pro mladé lidi, jak

dodal. A tak tam Rasmus zanedlouho začal zdarma vypomáhat. Dostal za úkol klub po představeních uklízet.

Když po téměř deseti letech – na jaře 2018 – vzpomínám na náš tehdejší rozhovor, zejí v něm značné mezery.

Pamatuju si, že jsem ten den neměla tmavé brýle a v ostrém světle jsem musela mhouřit oči. Právě jsem se vyhrabala z deprese, která mě předtím přinutila zabarikádovat se doma, teď jsem ale pomalu začínala opět vnímat okolní svět a svou silnou reakcí na Rasmusovo vyprávění jsem se přímo opájela. Dodnes si dokážu vybavit pocity, které ve mně náš rozhovor vyvolal – co přesně mi ale tehdy Rasmus vyprávěl? Co z toho si sám pamatuje? Rozhodnu se položit mu tyto otázky přes skype. Pořád jsme přátelé, i když jsme několik let nebyli v kontaktu. Rasmus si dělá v Americe doktorát z literární vědy.

Rasmus:

Vzpomínám si, že Fórum pro mě představovalo všechno, o čem jsem kdy snil. V tom sklepení se scházeli všichni významní spisovatelé a intelektuálové. Všichni, k nimž jsem vzhlížel od konce základní školy. Už jenom sejít po schodech a vidět, jak se to dole hemží známými osobnostmi kulturního života, byl „ohromný zážitek“. Celé to působilo jako výjev z nějaké knížky. Jak z románu z přelomu 19. a 20. století, kde se nezkušený hrdina přistěhuje do hlavního města a náhle se před ním otevře zcela nový svět, který se navíc neustále rozšiřuje. A hrdina nevychází z údivu. Jako když jde Emma v Paní Bovaryové poprvé na ples: S krajní pečlivostí si všímá toho, jakým způsobem se všichni ti boháči pohybují, jak mluví. Vnímá jejich půvab, který nesouvisí s mládím. A všechno tohle pozorování jí zostřuje smysly. Já si z Fóra dodneška vybavuju každou z pěti vteřin, během nichž ministr kultury dokončí jeden rozhovor se Sarou Daniusovou, načež se otočí k Horaci Engdahlovi, aby s ním zapředl nový.

Fórum bylo místo, kde měl člověk pocit, že jeho tamní zážitky jsou samotnou matérií literatury. Že jsou tak významné, že o tom sám třeba v budoucnu napíše.

Když jsem v klubu poklidil, směl jsem zajít za ostatními do Wasahofu, hospody, kde lidi z nejužšího kroužku a případně několik dalších spolupracovníků končivali večery. Často tam býval Jean-Claude, Horace Engdahl nebo někdo jiný ze Švédské akademie. Nějaký ten hudebník a herec nebo herečka z Dramatenu. Někdy také Katarina Frostensonová. Já sedával obvykle na kraji, ve společnosti Jean-Claudových mladých asistentek, jimž se říkalo holky. Měl jsem dojem, že je může zcela nepokrytě a bez sebemenšího odporu osahávat. Přesto si už nejsem s to vybavit žádnou konkrétní situaci. Je možné, že jsem to nikdy přímo neviděl? Zakládal se můj dojem pouze na sebestylizaci Jeana-Clauda do role markýze de Sade? Nebo na stísňujícím pocitu, který ve mně postupně narůstal, ale který jsem nedokázal pojmenovat? Nevím. Jiný kluk pro něj nepracoval. Vzal mě, protože mě považoval za homosexuála, neškodného hošíka. Často se vyjadřoval o mé pasivitě. Jestli to někam dotáhnu, říkával, bude to jedině díky němu a jeho „kroužku“. O Fóru mluvil jako o jakémsi sourozenství, rodině, ze které nejde jen tak odejít.

Z večerů ve Wasahofu mi utkvěl pocit stísněnosti. Přesto se mi stávalo, že když jsem potom nasedal na metro směrem domů na předměstí, zničehonic mě přepadla chuť někomu zavolat a pochlubit se. Vyprávět, jak jsem ještě před chvílíkou seděl a popíjel víno u jednoho stolu s Katarinou Frostensonovou.

Po nějaké době, kdy jsem ve Fóru pracoval, začala do klubu na koncerty klasické hudby docházet jedna dívka. Vždycky přicházela sama. Byla velmi hezká. A také plachá, jako já. Ihned mě to zneklidnilo.

Jako kdybych po určité době strávené ve společnosti Jeana-Clauda pozoroval okolí jeho očima. Proto když se

v klubu objevila už poněkolkáté, věděl jsem dřív, než k tomu došlo, že ji o přestávce vyhledá. Zamířil rovnou k ní a něco jí pošeptal do ucha. Vypadala překvapeně. Znovu jí cosi pošeptal, načež se zvedla a následovala ho nahoru do kanceláře. Než skončila přestávka a spustila nová skladba, byl Jean-Claude zpátky. Ji jsem ale víckrát neviděl.

Možná jsem ti o téhle příhodě vyprávěl, když jsme se setkali v Malmö. Možná taky ne. Možná jsem se jenom zmínil, že Jean-Claude je věčně obklopený dívkami. Každopádně jsem už předtím začal pociťovat strach, který se promítl i do toho, jakým způsobem jsem ti vyprávěl o Fóru. Zároveň jsem ale tehdy chtěl, aby to vyznělo tak, že i já do tohohle kroužku vyvolených patřím.

Když jsme se ten den v Malmö s Rasmusem loučili, panoval už večerní chládek. Některým částem jeho vyprávění jsem se smála a říkala, že znějí jako až parodické zhmotnění představy, že všichni úspěšní lidé se navzájem znají a jsou spolu jedna ruka. Akorát že onen podzemní prostor doopravdy existoval a jeho slova o něm mě utvrdila v představě světa kulturních elit jako čehosi naprosto nedosažitelného: Jako sféry lidí obývajících v samém centru Stockholmu ohromné byty, k nimž vedou schodiště vlahá a prostorná jako kostelní loď.

Zároveň ve mně vyvstala vzpomínka na to, proč jsem v pubertě toužila do této sféry proniknout. Vyrostla jsem v křesťanském prostředí, kde se mluvílo o největších otázkách života a hledaly se na ně stejně velké odpovědi. Součástí mé výchovy byla víra ve věčný život a skrze vědomí této perspektivy jsem zažívala pocit vyvolenosti – chlácholivý a osvobozující pocit, že nejsem vydána napospas pomíjivosti. Když jsem o zděděné víře začala pochybovat, byla to kultura, v níž jsem spatřovala možné východisko. Snad právě ona by se mi na prahu dospělosti mohla stát tím, čím mi v dětství bývala víra.

Uvědomila jsem si, že romány a hudba mají ve společnosti ještě jedno výsadní postavení: Tvoří prostor, kde můžou volně existovat všechny temné a zakázané myšlenky. Domnívala jsem se, že ti, kteří dokážou své zkušenosti přetvořit v umění, zažívají díky této schopnosti určitý pocit bezpečí – a také příslušnosti k něčemu, co je přesahuje. Především jsem si ale o všech spisovatelích a celém kulturním světě vytvořila beznadějně romantickou představu. Byla jsem přesvědčená, že jakmile člověk do jejich světa pronikne, ocitne se v říši svobody.

V jednom svém raném publikovaném textu jsem psala o tom, jak mě způsob debaty o projevech alkoholismu a sexuálního obtěžování, ke kterým dochází ve švédských divadlech, unavuje a skličuje. Nemohla jsem vystát, když významní stockholmští herci odmítali přiznat, jaký chaos v jejich souborech panuje, a místo toho tvrdili, že jsou jako všichni ostatní: Mají v pět padla, jdou domů a vůbec jsou „naprosto běžní rodiče s děckem v cyklosedačce“.

Toho léta roku 2009 už jsem věděla, že úzkost bývá nepřítelem psaní. Ale Rasmusovo vyprávění ve mně opět probudilo k životu ony rané představy o tvorbě a umění – a dodalo jim odstín čehosi znepokojivého.

Když jsem cestou z restaurace přecházela náměstí Møllevångstorget, najednou mi bylo jasné, že bych o stockholmském podzemním klubu chtěla napsat reportáž.

Moje předsevzetí mě nasměrovalo na cestu, po které bych se jinak nevydala. Tehdy jsem si říkala, že by mi mohli článek otisknout ve studentských novinách nebo že bych ho mohla zkusit nabídnout regionálnímu deníku *Sydsvenskan*.

Vůbec mě nenapadlo, že to, o čem jsme mluvili, by se dalo popsat jako sexuální obtěžování. V takových pojmech jsem tehdy neuvažovala. Naproti tomu prvek bezmoci, který jsem v Rasmusově vyprávění identifikovala, na mě zapůsobil přímo fyzicky – v neposlední řadě proto, že jsem

v líčení dekadentního prostředí klubu shledávala zároveň cosi neodolatelně přitažlivého.

Myšlenky, které jsem si zapsala do mobilu, byly ovšem stejně nejasné, jako byly silné, a tak zůstaly na delší dobu netknuté. Neznamenal to však, že by mě zcela opustily.

3

Na podzim 1989, v téže době, kdy v Německu došlo k pádu Berlínské zdi, byl ve Stockholmu dán do pronájmu velký nebytový prostor, nacházející se ve středu tehdy nevýrazné a pozapomenuté čtvrti Vasastan. Pomalu nastupovalo období, ve kterém ceny nemovitostí vyletí strmě vzhůru, tato část města se svými začernalými hřebeny střech se ale na přelomu osmdesátých a devadesátých let pořád ještě vyznačovala zašlou krásou. Při pohledu z ulice působily fasády domů, stojících v sevřeném šiku, i ve své zchátralosti půvabným, bohémsky omšelým dojmem.

V antologii *Källarhändelser (Události ze suterénu)*, bezmála tisícistránkovém chvalozpěvu na klub Fórum vydaném v roce 2007 při příležitosti osmnáctého výročí jeho založení, píše Katarina Frostensonová, že se s Jeanem-Claudem Arnaultem setkali v Café Ritorno a pak se společně vydali na obhlídku budoucích prostor klubu.

Katarina Frostensonová se v průběhu osmdesátých let etablovala jako nejoriginálnější básnířka své generace. Ke konci dekády začala psát dramata, která se od ostatních děl tohoto žánru, tradičně zaměřeného na děj, odlišovala experimentální, fragmentární formou, pro niž Jean-Claude Arnault razil označení lyrické monodrama. O těchto dílech oba hovořili jako o plodech vzájemné spolupráce. Tvořili umělecký pár a Arnault měl toho podzimu režimovat její první monodrama *Sebastopol (Sevastopolský bulvár)*.

Pro představení hledali vhodný prostor a omšelý sklep v ulici Sigtunagatan jim připadal dokonalý. Pod stropem

visely kabely a na betonových stěnách čas vydrolil prohlubně a krátery, takže připomínaly šedou měsíční krajinu.

Sugestivní monodrama Frostensonové pojednává o mladé ženě bloudící po Sevastopolském bulváru, dlouhé ulici protínající Paříž. Jedná se v podstatě o dopravní tepnu, všude samá auta, žádné zahrádky kaváren, konec v nedohlednu, anonymita.

Žena své okolí zapřísahá, aby jí odkrylo pravou tvář. Úpěnlivě prosí ulici, aby ji zasvětila do tajů své řeči. Sedmého dne se před ní náhle rozestoupí asfalt a ona v podzemí spatří skrytou podobu Paříže. Promlouvají k ní hlasy z přítomnosti i minulosti a vedou ji hlouběji neznámými šachtami města.

Katarina Frostensonová a Jean-Claude Arnault žili v Paříži na začátku osmdesátých let. On se pokoušel založit vlastní operní soubor, ona se při procházkách po rušném „boulevard de Sébastopol“ dobírala stále zřetelnější podoby svého básnického jazyka.

Kritika interpretovala *Sevastopolský bulvár* jako autorčinu zpověď o povolání k básnictví.

Podlahy sklepního klubu ve čtvrti Vasastan byly hrbolaté a špinavé, pokryté temnými kruhy a dalšími stopami po událostech, které se tu odehrávaly v minulosti. Zdejší premiéra *Sevastopolského bulváru* představovala pro Arnaulta a Frostensonovou slavnostní zahájení nové etapy a první krok na dlouhé cestě.

Když člověk sestoupil po schodech a pokračoval chodbou rovně, dospěl do největší místnosti sklepení. Uprostřed sálu se tyčila čtveřice hranatých sloupů a čtyřmi symetricky rozmístěnými okénky ve stropě dopadalo dovnitř pouze mdlé světlo. Dvůr nad střešními okny byl tak stíněný, že valnou většinu roku tonul ve stínu. Jen v létě, kdy slunce stojí na

obloze nejvýš, si jeho paprsky tu a tam našly cestu otvory ve střeše a ozářily vířící částičky prachu.

Právě tento prostor se stal hlavní scénou Fóra.

Mezi jeho čtyřmi sloupy vystupovaly v průběhu let největší osobnosti domácí i světové kultury. Od předních švédských choreografů přes mezinárodně uznávané hudebníky až po laureáty Nobelovy ceny.

Podlaha bývala pokrytá množstvím orientálních i obyčejných hadrových kobereců, které se navzájem překrývaly a vytvářely hřejivý kontrast ke zbytku sálu. Své texty zde četli spisovatelky a básnířky Světlana Alexijevičová, Inger Christensenová či Mare Kandreová a jejich mužští kolegové Erik Beckman, Tomas Tranströmer či Göran Sonnevi.

Poezie a dramata tu zaznívaly v podání herců a hereček jako Agneta Ekmannerová, Stina Ekbladová, Reine Brynolfsson či Björn Granath.

Právě tady stávalo křídlo značky Steinway patřící mladému klavíristovi Lovemu Derwingerovi, který s Fórem pravidelně spolupracoval. Společně s dalším klavíristou Rolandem Pöntinenem to byl právě on, kdo po téměř tři desetiletí zodpovídal za vysokou úroveň zdejšího hudebního programu. Mezi vystupujícími bychom našli jména mnohých nejlepších stockholmských hudebníků i světových es: sopranistky Barbary Hendricksové či houslistky Janine Jansenové.

Jeanu-Claudu Arnaultovi a Katarině Frostensonové se Fórum brzy podařilo etablovat také jako galerii a v devadesátých letech se zde hojně konaly výstavy. Mnozí umělci měli zájem ve sklepení vystavovat už kvůli jedinečnosti prostor, a tak se pod jeho střešními okny v průběhu let objevily například ohromné hromady brambor Gunilly Bandolinové nebo ohořelé pozůstatky neznámého lidu Oni Katariny Norlingové. Anna-Karin Bylundová tady rozmístila svou baterii pastiček na myši se zdeformovanými oběťmi a Ragna Berlinová představila svého tančícího robota.